

ORSZÁGSZINTŰ SZAKPOLITIKAI ÁTTEKINTÉS ÉS ELEMZÉS

AZ ORSZÁGOKKAL KÖZÖSEN ÉS AZOK ÉRDEKÉBEN VÉGZETT MUNKÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KULCSFONTOSSÁGÚ ÜZENETEK – SZAKPOLITIKAI ÖSSZEFOGLALÓ

BEVEZETÉS

Az Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért (az Ügynökség) célja, hogy támogassa tagországait az inkluzív nevelési-oktatási szakpolitikák kialakításában és azok sikeres végrehajtásában. A tagországokkal közösen folytatott minden munka támogatja az Ügynökség azon törekvését, hogy aktívan előmozdítsa a szakpolitikai változásokat. Az Ügynökség valamennyi tevékenysége összhangban van azzal az inkluzív oktatási rendszerekre vonatkozó végső elképzelésével, amely szerint valamennyi tanuló számára – életkortól függetlenül – észszerű és magas minőségű oktatási lehetőségeket kell biztosítani helyi közösségükön belül, mégpedig barátaik és kortársaik körében.

Az Ügynökség által az **Ország szintű Szakpolitikai Áttekintés és Elemzés (CPRA)** projekt keretében végzett munka 2014 és 2021 között zajlott. A CPRA révén az Ügynökség tagországi személyre szabott információkhoz juthattak az inkluzív nevelési-oktatási szakpolitikai keretekre vonatkozóan. Ugyanakkor az Ügynökség általánosabb megállapításait és eredményeit az oktatással és a befogadással kapcsolatos szélesebb körű európai és nemzetközi szakpolitikai kontextusba helyezte.

A CPRA támogatta az egyes országok szakpolitikáit az inkluzív nevelési-oktatási szakpolitika kialakításával kapcsolatos reflexióban, és ösztönözte a szakpolitikai vitát az érintett országban. Elemezte továbbá a jelenlegi ország szintű inkluzív nevelési-oktatási szakpolitikával kapcsolatosan rendelkezésre álló információkat. A CPRA ugyanakkor nem foglalkozott a szakpolitika tényleges végrehajtásával.

A jelen szakpolitikai összefoglaló ismerteti a CPRA keretében végzett tevékenységek kulcsfontosságú üzeneteit, amelyek megalapozhatják az országok jövőbeli, az inkluzív nevelés-oktatással kapcsolatos szakpolitika kidolgozására irányuló munkáját, valamint az Ügynökségnek a tagországaival közösen és azok érdekében végzett munkáját.

A CPRA MÓDSZERTANA

A CPRA módszertana egy kísérleti szakaszban, az Ügynökség munkatársainak és nyolc ügynökségi tagországnak a részvételével került kidolgozásra. Az alkalmazott módszerek a más tagországokkal közösen megvalósított további szakaszok alapjául szolgáltak, illetve azok során ellenőrizték e módszereket. 2021 végéig az Ügynökség 24 tagországa (pontosabban 24 ország és joghatóság) vett részt a CPRA-ban.

Az Ügynökség és a tagországok szakpolitikáit egyetértettek abban, hogy a szakpolitika-alkotási munka annak **észlelt szándéka** szempontjából értelmezhető. A szakpolitikai megközelítések úgy alakíthatók ki, hogy:

- **megelőzzék** a nevelés-oktatás során megvalósuló kirekesztés különböző formáit még mielőtt azok bekövetkeznének;
- **beavatkozzanak**, annak biztosítása érdekében, hogy a minőségi és inkluzív nevelés-oktatás valamennyi tanuló számára elérhető legyen;
- sajátos intézkedések és ellátás révén **kompenzáljanak**, abban az esetben, ha a megelőzés és a beavatkozás nem elégítik ki megfelelően a tanulók szükségleteit egy befogadó környezetben.

A CPRA keretében végzett munka során a kísérleti csoport 12 kulcsfontosságú szakpolitikai intézkedést határozott meg, amelyek a nemzetközi és európai szintű szakpolitikai célok elérését és a nevelési-oktatási rendszerek minőségének valamennyi tanuló számára történő javítását szolgálják. Az Ügynökség munkatársai megvizsgálták a tagországok ezen intézkedésekkel kapcsolatos szakpolitikai megközelítéseit, majd e megközelítéseket besorolták a megelőzési, beavatkozási vagy kompenzációs kategóriába, és azonosították a hiányosságokat azon esetekben, amikor nem számoltak be szakpolitikai intézkedésről.

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

A CPRA megállapításai azt sugallják, hogy az országokkal közösen, egy adott szakpolitika észlelt szándékának konkrét vizsgálata érdekében folytatott munka hasznos információkra deríthet fényt a szakpolitika-alkotási munka támogatása érdekében. A megelőzési, beavatkozási és kompenzációs megközelítések egyensúlyának és/vagy a szakpolitikai lefedettség hiányosságainak mérlegelésével az egyes országok az inkluzív nevelési-oktatási rendszerekkel kapcsolatos szakpolitikáik kialakítása tekintetében releváns információkhoz jutnak. Ez a mérlegelés szélesebb körű, európai szintű üzenetekre is rávilágít, és potenciálisan lehetővé teszi annak felmérését, hogy a szakpolitika-alkotás milyen mértékben halad a megelőzőbb jellegű megközelítések irányába.

Az inkluzív nevelési-oktatási rendszerek a szakpolitikák széles körét igénylik

Az inkluzív nevelés-oktatás nem csak az egyes tanulókat támogató szakpolitikákról szól. Minden szinten számos szakpolitikának kell foglalkoznia az inkluzív nevelés-oktatással és annak végrehajtásával.

A CPRA keretében végzett munka során kiemelt 12 intézkedés és szakpolitikai ajánlás segítheti a szakpolitikásokat abban, hogy elgondolkodjanak a meglévő nemzeti szakpolitikáikon az összes olyan ágazatban, amely érinti az inkluzív nevelés-oktatást.

Az inkluzív nevelés-oktatás megvalósítására irányuló fenntartható fejlődéshez a három szakpolitikai megközelítés kombinálása szükséges

Az inkluzív nevelési-oktatási rendszerek megvalósítására irányuló, hosszú távú és fenntartható fejlesztések a megelőzési, a beavatkozási és a kompenzációs megközelítések kombinációjának tekinthetők. Úgy ismerhető fel, hogy egy ország elindult a hatásos és méltányos inkluzív nevelési-oktatási rendszer felé vezető úton, hogy történnek elmozdulások a főként kompenzációs szakpolitikai intézkedésektől a beavatkozásra és megelőzésre összpontosító szakpolitikai intézkedések irányába.

A 12 szakpolitikai intézkedés terén eltérő szakpolitikai megközelítési minták figyelhetők meg

A CPRA keretében végzett munkában részt vevő ügynökségi tagállamok nagyon eltérő megközelítési mintázatokat alkalmaztak a 12 szakpolitikai intézkedéssel kapcsolatban. Bár nem voltak egyértelmű trendek, sikerült azonosítani a leginkább és a legkevésbé átfogó szakpolitikai lefedettséget.

A tagországok átfogóbb lefedettséggel rendelkeztek a jobb együttműködés, a tanácsadás, az inkluzív nevelés-oktatás és a koragyermekkorai oktatás támogatásával kapcsolatos intézkedések esetében.

A lefedettség kevésbé volt átfogó az iskolai szellemiséggel, az iskolából a munkába való átmenet javításával, a korai nyomon követés és az évisméltelés negatív hatásainak csökkentésével, valamint az alacsonyabb oktatási teljesítménnyel rendelkező iskolák fejlesztésének támogatásával kapcsolatos szakpolitikák esetében.

A CPRA FOLYAMATA

A CPRA folyamata a tagországok szakpolitikusaival folytatott együttműködésen alapuló megközelítésekre épült. Ezek elengedhetetlenek voltak ahhoz, hogy szisztematikusan azonosítsák azokat a szakpolitikai erősségeket és fejlesztésre szoruló szakpolitikai területeket, amelyeket ezután a tagországok képviselői különböző módon használhattak fel saját környezetükben. Az együttműködésen alapuló, közös fejlesztési tevékenységek további fejlesztési lehetőséget rejtenek magukban a jövőben az Ügynökség tagországaival folytatott munkája során.

Az együttműködés előnyei

Az oktatási minisztériumokon belüli és a más minisztériumokkal, intézményekkel és hatóságokkal folytatott együttműködés az inkluzív nevelés-oktatásra vonatkozó koherens szakpolitikák biztosításának előfeltétele. Az együttműködésen alapuló megközelítés segít azonosítani azokat a meglévő szakpolitikákat, amelyek akaratlanul is hozzájárulnak a kirekesztéshez, és ellentétesek az inkluzív nevelés-oktatás céljával.

Az erősségek és a fejlesztendő területek felismerése

Az erősségek és a fejlesztendő területek szakpolitikai kereteken belül történő szisztematikus azonosítása előfeltétele annak, hogy meg lehessen határozni az inkluzív nevelés-oktatás rövid- és hosszú távú szakpolitikai prioritásait. Az erősségek és a fejlesztendő területek azonosítása elősegítheti az oktatás szereplői között a befogadóbb nevelési-oktatási rendszerek megvalósításához szükséges szakpolitikai változtatások kapcsán zajló vitákat.

ÖSSZHANG A NEMZETKÖZI ÉS EURÓPAI SZINTŰ SZAKPOLITIKAI FEJLEMÉNYEKSEL

A nemzetközi és az európai szintű munka megerősíti, hogy az országokkal együttműködésben szükség van a VALAMENNYI tanulóra összpontosító, inkluzív nevelési-oktatási szakpolitikákkal kapcsolatos további fejlesztési munkára. Különösen szükség van a konkrét nemzetközi és európai uniós kötelezettségvállalások/követelmények nemzeti jogba és szakpolitikába való beépítésére. Szükség van továbbá együttműködésen alapuló és ágazatokon átívelő munkára annak érdekében, hogy azonosítsák és kezeljék azokat a rendszertényezőket, amelyek akadályozzák a méltányosság megvalósulását az összes tanuló számára.

A nemzetközi és európai szintű fejlemények figyelembevételének fontossága

A kulcsfontosságú, nemzetközi és európai szinten zajló munka támogatja a párbeszédet a nemzeti szakpolitika-alkotási munkán belül. E párbeszéd azt eredményezheti, hogy az inkluzív nevelés-oktatás kapcsán létrejön egy világos, széles körben elfogadott nézet, és biztosíthatja, hogy a nemzetközi egyezményeket átültessék a nemzeti jogba és szakpolitikába.

A haladási irány figyelembevétele

A kulcsfontosságú, nemzetközi és európai szintű munkák újból megerősítik azokat a jelentős szakpolitikai fejleményeket, amelyek meghatározzák a haladási irányt. Jelenleg azt hangsúlyozzák, hogy a tanulók szélesebb körére – különösen a hátrányos helyzetűekre – összpontosító programokra van szükség ahhoz, hogy megszakítsák a befogadás és a sajátos nevelési igények/fogyatékoság között sok országban fennálló közvetlen kapcsolatot. Az evidenciaalapú szakpolitikák megalkotásához olyan többdimenziós megközelítést kell alkalmazni az inkluzív nevelés-oktatásban, amely figyelembe veszi az egyéni és a csoporton belüli különbségeket a társadalom peremére sodródáshoz hozzájáruló tényezőknek az iskolákban és a tágabb értelemben vett oktatási rendszerben történő vizsgálatok.

Az oktatásban a méltányosságot befolyásoló, rendszerszintű tényezők megértése

A hátrányos megkülönböztetéssel és a kiszolgáltatott csoportok alulteljesítésével kapcsolatos, az oktatási rendszerben gyökerező tényezők teljes körű kezelése érdekében a szakpolitikának a méltányosságra és az oktatási lehetőségek igazságos voltának fontosságára kell összpontosítania. A szakpolitikának egyértelműen kommunikálnia kell, hogy lehetséges egyszerre színvonalas és méltányos oktatási rendszereket létrehozni.

AZ ORSZÁGOKKAL KÖZÖSEN VÉGZETT JÖVŐBELI SZAKPOLITIKA-ALKOTÁSI MUNKA FÓKUSZA

Lehetőség van a CPRA keretében végzett munka továbbfejlesztésére a nemzeti, európai és nemzetközi szakpolitikai célok és célkitűzések megalapozása érdekében. Esetlegesen kidolgozható egy frissített CPRA-keret az inkluzív nevelés-oktatás terén történt fejleményeknek az Ügynökség tagországain belüli és azok közötti monitoringjának javítására, valamint az Egyesült Nemzetek Szervezete fenntartható fejlesztési céljaival és az európai oktatási térség prioritásaival kapcsolatos megbeszélések támogatására.

Lehetőség van a CPRA megállapításaira is építeni az Ügynökség tagországaiban és az azokkal közösen folytatott szélesebb körű monitoring munka támogatására. A CPRA eredményei egymáshoz viszonyítva mutatják be az országok jelenlegi szakpolitikai helyzetét. Hosszabb távon az országok felülvizsgálhatják ezeket az eredményeket, hogy nyomon követhessék a konkrét szakpolitikai változásokat és fejleményeket.

A CPRA keretében végzett átfogó munkára építve az Ügynökségnek a tagországokkal közösen végzett minden jövőbeni tevékenysége beépül az Országos Szakpolitika-alkotási Támogatás (CPDS) tevékenységbe. A CPDS kidolgozza a CPRA munkafolyamatait, hogy azokra a megállapításokra építsen, amelyek hasznosnak bizonyultak az országok támogatása szempontjából. A CPDS célja egy átfogó keret és módszertan létrehozása a tagországok képviselőivel való együttműködéshez. Ez lehetővé teszi számukra, hogy megvizsgálják és monitorozzák országaikban az inkluzív nevelési-oktatási rendszerekre vonatkozó szakpolitikai keretek hatékony végrehajtását.

A CPRA-val kapcsolatos további információkért lásd az összefoglaló jelentést: „*Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*”.